

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ “KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ” KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARININ METAFOR ANALİZİ YOLUYLA İNCELENMESİ

Sertan TALAS¹

ÖZ

Ülkemizde ve dünyada özel gereksinimli bireylere ve onların eğitimine verilen önemin artması ile birlikte, eğitim alanından ön plana çıkmakta olan kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencilerin destek özel eğitim hizmetleri sağlanarak akranları ile birlikte genel eğitim sınıflarında eğitim alması olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırma eğitiminde, pozitif bir eğitim ortamının oluşturulmasında en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli öğrencilerin tanılma sürecinden sonra ilk olarak dahil oldukları eğitim süreci okul öncesi eğitimidir. Okul öncesi eğitimde öğrencilerin bilişsel özellikleri düşünüldüğünde özel gereksinimli öğrencinin eğitim sürecine dahil olmasında en büyük rol okul öncesi öğretmenine düşmektedir. Tüm öğretmenler gibi okul öncesi öğretmenleri de eğitim ortamında algı, tutum ve düşüncelerinden arındırılmış olarak dahil olmamaktadır. Dolayısıyla sahip oldukları algı, tutum ve düşüncelerin, öğretmenlerin davranışlarını doğrudan etkilediği ifade edilebilir. Öğretmenlerin davranışlarına yön veren bu algıların birçoğu, lisans eğitimleri süresince oluşmakta ve meslek hayatı süresince devam etmektedir.

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının özel eğitime gereksinim duyan “kaynaştırma öğrencilerine” ilişkin algılarının metafor analiz yoluyla incelenmesidir. Araştırmanın verileri, orta karadeniz bölgesinde yer alan bir devlet üniversitesinde, 2017-2018 eğitim öğretim yılında okul öncesi öğretmenliği programında eğitim görmekte olan öğretmen adaylarından toplanmıştır. Bu kapsamda okul öncesi öğretmen adaylarından toplanan veriler metafor analizi yoluyla incelenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcılar 74 geçerli metafor üretmiştir. Üretilen metaforların 52’si olumlu 22’si olumsuzdur. Metaforlar gerekçelerine göre 6 kategoriye ayrılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Metafor, Okul Öncesi Öğretmenliği

Jel Kodu: I 23

INVESTIGATION OF PRESERVICE PRESCHOOL TEACHERS’ PERCEPTIONS OF “INCLUSIVE STUDENT” THROUGH METAPHORS

ABSTRACT

With the increase in the importance attached to individuals with special needs and their education both in Turkey and the world, inclusive education has come into prominence. Inclusive education is defined as educating the students with special needs in the regular classrooms with their peers by making use of supportive special education services. The biggest role in creating a positive educational environment for inclusive education is played by the teachers. Within this context, the students with special needs primarily participate in preschool education after the diagnosis process. Considering the cognitive characteristics of preschoolers, preschool teacher has an important role in the inclusion of students with special needs into education process. Like other teachers, preschool teachers start their careers with some perceptions, attitudes, and thoughts. Therefore, it can be expressed that their perceptions, attitudes, and thoughts have an effect on their behaviors as teachers. Most of these perceptions are constituted during their bachelor education and continue for the rest of their professional life.

The purpose of this study was to investigate the preservice preschool teachers’ perceptions of “inclusive students” through metaphors. The data were collected from preservice preschool teachers studying at a state university in Central Black Sea Region during 2017-2018 academic year. Within this scope, the data were analyzed through metaphor analysis technique. The results revealed that the participants produced a total of 74 metaphors. 52 of these metaphors were positive while 22 were negative. The metaphors were classified into 6 categories based on the explanations of participants.

Keywords: Inclusive education, Metaphor, Preschool Teachers.

Jel Kodu: I 23

¹ Arş. Gör. Dr, Gaziozmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sertan_talas@hotmail.com

GİRİŞ

Ülkemizde ve dünyada gün geçtikçe özel gereksinimli bireylere ve özel eğitime verilen önem artmaktadır. Özel gereksinimli bireylere verilen önemin artmasıyla doğru orantılı olarak özel gereksinimli öğrencilerin, normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte eğitimin fırsat ve imkân eşitliği ilkesine dayalı olarak eğitim faaliyetlerine katılma oranı artış göstermektedir. Bu durum yansımalarını eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü eğitim kurumlarının altyapısındaki bina ve teçhizat artışıyla, özel eğitim tanılama imkanlarının artışıyla ve tanılanan öğrenci sayısındaki artışla kendini göstermektedir.

Ülkemizde özel eğitim faaliyetleri yürütülmesinde en sık kullanılan yöntemlerden birisi de kaynaştırma eğitimi modelidir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 8. Maddesinde ifadesi bulunan “Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır ve özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” (MEB, 1973:5101) ilkelerini temel alan kaynaştırma kavramı, “özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetleri sağlanarak, tam ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesi” olarak tanımlanmıştır (Kırcaali- İftar, 1992: 45). 21.07.2012 tarihinde 28360 sayılı resmî gazetede yayımlanan, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma yoluyla eğitim adı altında “özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamaları” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2012: 9). Tanımlar incelendiğinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili destek hizmetleri ve kaynaştırma öğrencisi için en az kısıtlayıcı ortam olmak üzere iki unsurun ön plana çıktığı görülmektedir. 1975 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yürürlüğe giren Tüm Engelli Çocukların Eğitimi Yasası (Education for All Handicapped Children Act) ile ilk kez resmi bir metinde geçen en az kısıtlayıcı ortam kavramı, özel gereksinimli bireylerin olabildiğince akranları ile birlikte eğitim alırken aynı zamanda bireyin eğitim ihtiyaçlarını en iyi karşılayacak ortama yerleştirilmeleri olarak ifade edilmektedir (Kargın, 2004: 5). Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere yönelik sunulan destek eğitim hizmetleri; kaynak oda eğitimi, sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı olmak üzere üç farklı şekilde sunulmaktadır. Özel eğitim destek hizmetleri sağlanmadan gerçekleştirilen kaynaştırma uygulamasının, özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin fiziksel olarak bir araya getirilmesinden öteye gidemeyeceği ifade edilebilir. Öte yandan öğretmene ve özel gereksinimli öğrenciye yönelik sağlanacak destek hizmetleri ile birlikte kaynaştırma eğitiminin gerçek anlamında uygulanmış olacağı ve çok daha etkili uygulanabileceği ifade edilmektedir (Batu, 2000: 36).

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli bireyler ile normal gelişim gösteren bireylerin bir arada eğitim almalarına olanak sağlayarak bireylerin farklı alanlarda gelişimlerine katkı sağlamakla birlikte tüm öğrencilerin de sosyal hayata uyumunu kolaylaştırıcı birçok fayda sağladığı ifade edilebilir. Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli bireylerin, akranlarını gözlemleyerek model almalarını sağlamaya ek olarak, onlarla iş birliği içinde bulunmaları ve karşılıklı etkileşim kurmaları için fırsatlar sunmaktadır (Diken ve Sucuoğlu, 1999: 25). Bunların yanında etkili bir kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim göstermekte olan akranları ile birlikte yaşamayı öğrenmelerini ve bu konuda gerçek yaşam deneyimleri kazanmalarını sağlamaktadır. Diğer taraftan kaynaştırma eğitimi normal gelişim göstermekte olan bireylerin ise özel gereksinimli bireylere ilişkin gerçekçi bir bakış açısı kazanmalarını, farklılıklara karşı hoşgörülü olmayı öğrenmelerini, empati kurmalarını, karşısındaki bireyi daha kolay anlamalarını ve zorluklarla başa çıkmayı öğrenmelerini sağlamaktadır (Sucuoğlu ve Kargın, 2012: 61).

Alan yazın incelendiğinde kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde uygulandığında hem özel gereksinimli birey hem de normal gelişim gösteren bireyler açısından başarılı ve etkili olacağı anlaşılmaktadır (Batu, 2000: 36). Kaynaştırma eğitiminin başarılı ve etkili olmasının en temel unsurunun da kaynaştırma eğitiminin doğru şekilde uygulanması olduğu anlaşılmaktadır. Kaynaştırma eğitiminin doğru ve bir başka deyişle başarılı bir şekilde uygulanabilmesinde öğretmenlerin, ailelerin, rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin önemli etkileri vardır (Kırcaali-İftar, 1998:1 9). Bu dört öğeden özellikle kaynaştırma uygulamalarında başarıya ulaşmada en önemli unsur olan öğretmenlerin, örgün eğitimle ilk kez tanışacak olan ve kaynaştırma eğitimine tabi tutulacak öğrencilere karşı tutum, davranış ve yeterlilikleri son derece önemlidir (Hannu ve diğ., 2012:

65). Öğretmen, öğrencilerin sınıf içinde olumlu etkileşimlerin kurulması ve sürdürülmesi, öğrencilerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, özel gereksinimli öğrencilerin tüm yaşam alanlarında toplumsal hayata kabulünde son derece önemli bir role sahiptir (Avcı, 1998: 22)

Özel gereksinimli öğrencilerin tanılama ve değerlendirme sürecinin ardından yönlendirildikleri ilk genel eğitim basamağı olan okul öncesi eğitimi, normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocuğun doğumundan, temel eğitimin ilk gününe kadar geçen dönemi kapsayan ve çocukların hayatlarında silinmez izler bırakan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihin ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişilik ve karakterin şekillendiği bir süreçtir (Ömeroğlu ve Yaflar, 2004: 74). Dolayısıyla bu süreçte olumlu bir sınıf ortamının oluşmasında, sınıf içinde etkili iletişimin kurulmasında en önemli görev okul öncesi öğretmene düşmektedir. Bu bağlamda kaynaştırma eğitimi vermekle yükümlü olan okul öncesi öğretmenlerinin, özel gereksinimli kaynaştırma öğrencilerine yönelik algılarının eğitimin kalitesini ve başarısını doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir.

Kaynaştırma öğrencisine yönelik ilk algılar, öğretmenlerin lisans eğitimi esnasında başlamaktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişiminin ilk basamağı olan hizmet öncesi öğretmen eğitimi, bir başka deyişle lisans eğitimi sürecinde oluşmaya başlayan bu algıların öğretmenlerin meslek hayatları boyunca devam ettiği düşünülebilir (Aktekin, 2010: 387). Öğrencilerin sınıfa, bilgi doldurulmaya uygun boş kaplara benzer şekilde gelmediği gibi öğretmenler de sınıflara sadece eğitim müfredatını vermeye programlanmış robotlar olarak gelmemekte, kendi kişilik özelliklerini; algılarını, tutumlarını ve birikimlerini de içeren bir faaliyette bulunmak üzere gelmektedirler (Hargreaves, 1994: 37). Bu açıdan bakıldığında bireylerin zihinlerindeki kavramların onların yaşamlarındaki faaliyetlere yön verdiği ifade edilebilir (Lakoff ve Johnson, 2010: 35; Budak, Erdem ve Erdem, 2016). Bireylerin zihinlerindeki kavramları anlamının yollarından birisi de metaforlardır. Kelime olarak benzetme ve mecaz anlamına gelen (TDK, 2017) metafor kavramı, bilinenler yardımıyla bilinmeyeni anlatmak ve bir olgunun benzetmelerinden yola çıkarak olguyu biliniyor hale getirmek olarak ifade edilmektedir (Balci, 2003: 25). Bir başka deyişle metafor bireyin yüksek seviyede soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu daha somut olgularla karşılaştırarak anlamada ve açıklamada kullanabileceği güçlü zihinsel araçlar, başka bir deyişle zihinsel imgelerdir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006: 463; Polat, Apak ve Akdağ, 2013: 62). Metafor, bir kavram veya durumu başka bir kavramla, bir durumla sembolik olarak ifade etme biçimi şeklinde tanımlanmaktadır (Aydm ve Pehlivan, 2010: 820).

Alan yazında kaynaştırma öğrencisine ilişkin algıların metafor analiziyle incelendiği araştırmalar (Talas, Akdağ ve Yumuşak, 2012; Talas, Yumuşak ve Akdağ, 2013) olmasına rağmen bu araştırmalar okul öncesi öğretmen veya öğretmen adaylarını içermemektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisine ilişkin algılarının incelendiği betimsel araştırmalara rastlanırken, yapılan çalışmalarda metafor analizi yönteminin kullanılmaması açısından bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi öğretmenliği programında eğitim görmekte olan öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin algılarını metafor analizi yoluyla incelemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevaplar aranacaktır;

1. Öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, ortak özellikler bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?
3. Ailesinde engelli birey bulunan öğretmen adaylarının ürettiği metaforlar, ailesinde engelli birey olmayan öğretmen adaylarının ürettikleri metaforlardan farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Betimsel tarama modelinde gerçekleştirilen bu çalışmada, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış anket tekniği kullanılmıştır.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında Orta Karadeniz bölgesinde bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi'nde okul öncesi öğretmenliği anabilim dalında öğretim görmekte ve çalışmaya katılmakta gönüllü olan 14'ü erkek 64'ü kadın toplam 78 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin demografik veriler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Demografik Özellikler	Frequency	%	
Cinsiyet	Kadın	64	82.05
	Erkek	14	17.95
Sınıf	1. Sınıf	40	51.28
	2. Sınıf	38	48.72
Yaş	17	3	3.84
	18	15	19.24
	19	32	41.02
	20	15	19.24
	21	7	8.98
	23	3	3.84
	29	1	1.28
	30	2	2.56
Ailede Engelli Durumu	Var	6	7.69
	Yok	72	92.31

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 40'ı okul öncesi öğretmenliği 1. sınıf ve 38'i ise 2. sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaşları 17 ile 30 arasında değişmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarına, “Kaynaştırma öğrencisi gibidir. Çünkü” ifadesi bulunan ve demografik özelliklerin sorulmuş olduğu bir form, araştırmacı tarafından dağıtılarak ilk boşluğa kaynaştırma öğrencisinin benzetildiği nesne, olgu veya durumun yazılması, ikinci boşluğa ise neden bu duruma, nesneye veya olguya benzetildiğinin yazılarak açıklanması istenmiştir.

2.4. Veri Toplaması Analizi ve Yorumlanması

Toplam 78 okul öncesi öğretmen adayına anket uygulanmış ve öğretmen adaylarının yazmış oldukları metaforlar tek tek okunup gözden geçirilerek analiz aşamasına geçilmiştir. İlk aşamada metaforun konusu, kaynağı ve aralarındaki ilişki açısından analiz edilmiştir. Bu aşamada 78 öğretmen adayı tarafından üretilen toplam 50 metafor değerlendirmeye alınmış, bu metaforlardan 4'ünün, metaforun konusu ve kaynağı arasındaki ilişkinin mantıksal temellere dayanmaması nedeniyle geçersiz sayılmasına karar verilmiştir Geçersiz sayılan metaforlar “biz”, “bisiklet”, “benim” ve “özel” metaforlarıdır. Bu aşamadan sonraki analizlere 74 öğretmen adayının ürettiği 46 geçerli metafor ile devam edilmiştir. Üretilen geçerli metaforların analizinde ve yorumlanmasında Saban ve arkadaşlarının (2006) ifade ettiği gibi adlandırma, tasnif etme, yeniden organize etme ve derleme, kategori geliştirme ve raporlaştırma aşamaları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Adlandırma aşamasında öğretmen adaylarının üretmiş olduğu metaforlar en çok tercih edilenden en az tercih edilene doğru sıralanmış ve ilk metafor listesi oluşturulmuştur. Bu süreç içerisinde metaforların açık bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılmış ve açık şekilde ifade edilmiş metaforlar kodlanmıştır. İkinci aşama olan tasnif etme aşamasında metaforlar parçalara ayrılarak diğer

metaforlarla ortak özellikleri açısından incelenmiştir. Bu aşamada 4 metafor, konu ile kaynağı arasında mantıksal bir ilişkisi olmadığından çıkarılmış (f:74) ve 46 adet geçerli metafor elde edilmiştir. Sonraki aşamada geçerli metaforlar olumlu, olumsuz ve kavramsal kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Dördüncü aşamada ortak özellikler gösteren metaforlar bir araya getirilerek 5 kategori belirlenmiş ve herhangi bir kategoriye yerleştirilemeyen metaforlar ise diğer kategorisinde toplanmıştır. Son aşamada ise nicel veri analizi ve raporlaştırma için elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

74 okul öncesi öğretmen adayı kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin toplam 50 metafor geliştirmiş, fakat bunlardan 4 tanesi benzetilen nesne, durum veya olgu ile ilgili geçerli bir gerekçelendirme ifade edilmediğinden araştırmanın dışında bırakılmıştır. Çalışma geriye kalan 46 geçerli metaforla yapılmıştır. Araştırmada analizi yapılan geçerli metaforların listesi Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin üretilen metaforlar

Sn	Metafor	f	%	Sn	Metafor	f	%
1	çiçek	19	25.67	24	elmas	1	1.28
2	bebek	4	5.40	25	yeşermeyi bekleyen fidan	1	1.28
3	gül	3	4.05	26	gölge	1	1.28
4	tohum	2	2.70	27	kömür	1	1.28
5	fidan	2	2.70	28	güneş	1	1.28
6	kitap	2	2.70	29	kırık kurşun kalem	1	1.28
7	melek	2	2.70	30	şişirilmemiş balon	1	1.28
8	sevgi çiçeği	1	1.28	31	yemeğin baharatı	1	1.28
9	sulanan çiçek	1	1.28	32	tembel öğrenci	1	1.28
10	ay çiçeği	1	1.28	33	hayat	1	1.28
11	lavanta	1	1.28	34	bilgisayar	1	1.28
12	çöle yağın yağmur	1	1.28	35	dalı kurumuş ağaç	1	1.28
13	ayna	1	1.28	36	elektrikli süpürge	1	1.28
14	hazine	1	1.28	37	merhamet	1	1.28
15	bitki	1	1.28	38	altın	1	1.28
16	süpriz yumurta	1	1.28	39	ağaç	1	1.28
17	çam ağacı	1	1.28	40	gökkuşuğu	1	1.28
18	çoban yıldızı	1	1.28	41	ejderya	1	1.28
19	bambu	1	1.28	42	arı	1	1.28
20	yoğun bakım hastası	1	1.28	43	lale	1	1.28
21	kardeşim	1	1.28	44	tomurcuk	1	1.28
22	gelincik	1	1.28	45	çocuk	1	1.28
23	berrak su	1	1.28	46	dalı kırılmış ağaç	1	1.28

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarının ürettikleri metaforların frekans aralıkları 19 ile 1 arasındadır. Üretilen metaforlar incelendiğinde en çok tekrarlanan metaforun “çiçek” metaforu olduğu görülmektedir. Bu metaforu, 4 kişi tarafından tekrarlanan “bebek”, 3 kişi tarafından tekrarlanan “gül” metaforları izlemektedir. 39 metafor ise sadece bir öğretmen adayı tarafından tekrarlanmıştır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının ürettiği oldukları metaforlar ve metaforların gerekçeleri içerik analizden geçirilerek olumlu ve olumsuz olarak ifade edilen metaforlar belirlenmiş ve yüzdeleri alınmıştır. Tablo 3’te öğretmen adaylarının ürettiği oldukları olumlu ve olumsuz metafor frekansları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 3. Olumlu ve olumsuz metafor dağılımı

	Frequency	%
Olumlu Metafor	52	68.91
Olumsuz Metafor	22	31.09

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin üretmiş oldukları 74 metafor incelendiğinde %68.91'inin olumlu metafor olduğu, %31.09'unun ise olumsuz metaforlar olduğu anlaşılmaktadır. En sık tekrarlanan olumlu ve olumsuz metaforun “çiçek” olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının üretmiş oldukları metaforlar gerekçelerinden bağımsız olarak incelendiklerinde, öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisini 7 kategoride sınıflandırdıkları görülmektedir. Belirlenen 7 kategori Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Metafor isimlerinin kategorizasyonu

Kategori	Frequency	%
Bitki	40	54.05
İnsan	9	12.16
Nesne	8	10.81
Maden	4	5.40
Işık kaynağı	3	4.05
Hayvan	3	4.05
Diğer	7	9.45

Üretilen metafor isimleri gerekçelerinden bağımsız olarak incelendiğinde öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramını en sık bir “bitki”ye benzeterek açıklamaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramını en az “hayvan” ve “ışık kaynağı” olarak görmektedir. 7 metafor ise belirlenen hiçbir kategoriye girmedikleri için diğer kategorisi altında sınıflandırılmışlardır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin üretmiş oldukları metaforlar ortak özellikleri ve gerekçelendirmeleri, anlamsal olarak incelendiğinde “farklılıkların güzelliği”, “ilgi ve bakıma muhtaç bir birey”, “keşfedilmeyi bekleyen bir cevher”, “saflığın ve temizliğin bir örneği” ve “umut vadeden bir birey” olarak 5 kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler içinde yer almayan metaforlar ise diğer kategorisinde toplanmıştır.

Tablo 5. Kavramsal Kategorilere Genel Bakış

Kategori	Öğrenci Sayıları	%	Metafor Sayıları*	Metfor Yüzdeleri
İlgi ve bakıma muhtaç birey	23	31.08	10	18.18
Umut vadeden bir birey	17	22.97	13	23.63
Farklılıkların güzelliği	9	12.16	8	14.54
Saflığın ve temizliğin bir örneği	7	9.45	6	10.90
Keşfedilmeyi bekleyen bir cevher	7	9.45	7	12.72
Diğer	11	14.86	11	20

*Aynı metaforlar farklı kategorilerde tekrarlandığı için metafor sayılarının toplamı geçerli metafor sayısından yüksek görünmektedir

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencilerini en fazla ilgiye ve bakıma muhtaç bir birey olarak gördükleri ifade edilebilir. En düşük düzeyde ise kaynaştırma öğrencilerini keşfedilmeyi bekleyen bir cevher olarak gördükleri ifade edilebilir.

74 okul öncesi öğretmen adayından 23'ünün kaynaştırma öğrencilerini ilgiye ve bakıma muhtaç bir birey olarak gördükleri ifade edilebilir. Buna ek olarak geçerli metaforların 10 tanesinin bu kategoriyi oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. İlgiye ve bakıma muhtaç bir birey olarak kaynaştırma öğrencisi

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Çiçek	3	9	12	52.17
2	Bebek	-	3	3	13.04
3	Gül	1	1	2	8.69
4	Yoğun bakım hastası	-	1	1	4.34
5	Kitap	-	1	1	4.34
6	Gelincik	-	1	1	4.34
7	Çocuk	-	1	1	4.34
8	Bitki	-	1	1	4.34
9	Ay çiçeği	-	1	1	4.34

İlgiye ve bakıma muhtaç birey kategorisinde bulunan 23 metaforun 19'unun olumsuz, 4'ünün ise olumlu olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının ürettiği metaforlardan en sık tekrarlananının çiçek metaforu olduğu anlaşılmaktadır. Görüldüğü gibi çiçek metaforu hem olumlu bir metafor olarak hem de olumsuz bir metafor olarak ifade edilmektedir. Çiçek metaforu olumsuz anlamıyla bir öğretmen adayı tarafından “Sürekli bir bakıma muhtaçtır, kendi başlarına yaşamaları zordur, bu yüzden bir ilgi ve alakaya muhtaçtır” şeklinde ifade edilirken, diğer bir katılımcı tarafından olumlu anlamıyla “tüm güzel çiçekler gibi belli bir miktar su güneş vb. şeylere ihtiyaç duyar” şeklinde ifade etmiştir.

Umut vadeden birey olarak kaynaştırma öğrencisi kategorisini oluşturan 17 olumlu metafor Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Umut vadeden bir birey olarak kaynaştırma öğrencisi

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Çiçek	4	-	4	23.52
2	Tohum	2	-	2	11.76
3	Ağaç	1	-	1	5.88
4	Arı	1	-	1	5.88
5	Bambu	1	-	1	5.88
6	Bilgisayar	1	-	1	5.88
7	Dalı kırılmış ağaç	1	-	1	5.88
8	Elmas	1	-	1	5.88
9	Fidan	1	-	1	5.88
10	Sulanan çiçek	1	-	1	5.88
11	Şişirilmemiş balon	1	-	1	5.88
12	Tomurcuk	1	-	1	5.88
13	Yeşermeyi bekleyen fidan	1	-	1	5.88

Kaynaştırma öğrencisinin umut vadeden bir birey olarak tanımlandığı bu kategoride en sık tekrarlanan metafor çiçek metaforudur. Çiçek metaforu bu kategori içinde genel olarak “ilgi ve sevgi ile gelişecek birey olarak” ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarından biri kaynaştırma öğrencisini bambu’ya benzetirken, gerekçesini “bambu toprağın altında 3 yıl kalır sonra yeşermeye başlar. Kaynaştırma öğrencisi de aynı ilgi ve sevgi ile hayata yeşerir” şeklinde ifade etmiştir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının ürettiği metaforların ortak özelliklerinin analizi ile oluşturulan bir diğer kategori, farklılıkların güzelliği kategorisidir. 9 öğretmen adayının 8 geçerli ve olumlu metaforundan oluşan bu kategorinin en sık tekrarlanan metaforu çiçek metaforudur. Farklılıkların güzelliği kategorisinde bulunan metaforlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Farklılıkların güzelliği olarak kaynaştırma öğrencisi

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Çiçek	2	-	2	22.22
2	Çoban yıldızı	1	-	1	1.11
3	Elektirikli süpürge	1	-	1	1.11
4	Gökkuşluğu	1	-	1	1.11
5	Gül	1	-	1	1.11
6	Lale	1	-	1	1.11
7	Lavanta	1	-	1	1.11
8	Yemeğin baharatı	1	-	1	1.11

Tablo 8’de görüldüğü gibi bu kategoride çiçek temalı metaforların sık tekrarlandığı anlaşılmaktadır. Gül metaforunu kullanan öğretmen adayı “kaynaştırma öğrencisi papatyalar içindeki güldür, her toplulukta farklı bireyler vardır ve bu farklılıklar toplumlar için güzeldir” şeklinde ifade etmiştir. Kaynaştırma öğrencisi için yemeğin baharatı metaforunu kullanan öğretmen adayı bu durumu “bazen zor olsa da oratama renk katar, tıpkı yemeğin baharatının bazen acı olsa da yemeğe farklı bir tat katması gibi” şeklinde ifade etmiştir.

Saflığın ve temizliğin örneği kategorisi ise 7 öğretmen adayının üretmiş olduğu 6 farklı metafordan oluşmaktadır. Bu kategorideki metaforların tamamı olumlu metaforlardan oluşmaktadır. Tablo 9’da saflığın ve temizliğin örneği kategorisine ait metaforlar sunulmuştur.

Tablo 9. Saflığın ve temizliğin örneği olarak kaynaştırma öğrencisi

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Melek	2	-	2	28.57
2	Çiçek	1	-	1	14.28
3	Kuş	1	-	1	14.28
4	Berrak bir su	1	-	1	14.28
5	Bebek	1	-	1	14.28
6	Ayna	1	-	1	14.28

Tablo 9’da ifade edildiği gibi saflığın ve temizliğin örneği olarak kaynaştırma öğrencisi kategorisinde en sık tekrarlanan melek metaforu, bu metaforu üreten öğretmen adayı tarafından “çoğu şeyin farkında olmadığı için kalbi çok temizdir. Kötülük düşünmez” şeklinde ifade edilmiştir. Bir diğer katılımcı ise ayna metaforu ile kaynaştırma öğrencilerini “bize en güzel saf ve temiz dünyayı onlar yansıtır, bizi bize onlar gösterir” şeklinde tanımlamıştır.

Bekleyen bir cevher olarak kaynaştırma öğrencisi kategorisi 7 olumlu ve geçerli metafordan oluşmaktadır. Bu kategorideki tüm metaforlar birer kez tekrar edilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Keşfedilmeyi bekleyen bir cevher olarak kaynaştırma öğrencisi

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Çöle yağın yağmur	2	-	2	28.57
2	Hazine	1	-	1	14.28
3	Sürpriz yumurta	1	-	1	14.28
4	Kömür	1	-	1	14.28
5	Kitap	1	-	1	14.28
6	Altın	1	-	1	14.28
7	Ejderha	1	-	1	14.28

Bu kategoride genellikle beklenmeyen güzel bir durumla sonuçlanmak anlamına gelen metaforlar bir araya getirilmiştir. Öğretmen adaylarının üretmiş olduğu metaforlardan biri de ejderha metaforudur. Katılımcı bu metaforunun gerekçesini “bulunamayacak kadar güzel ve nadirdir” şeklinde ifade etmiştir.

Gerek metaforun konusu gerekse metaforun gerekçesi açısından yapılan değerlendirme sonucunda herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen metaforlar diğer kategorisi altında bir araya getirilmiştir. Tablo 11’de diğer kategorisinde yer alan metaforlar sunulmuştur.

Tablo 11. Diğer Kategorisi

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Çam ağacı	1	-	1	9.09
2	Dalı kurumuş ağaç	1	-	1	9.09
3	Fidan	-	1	1	9.09
4	Gölge	-	1	1	9.09
5	Güneş	1	-	1	9.09
6	Hayat	1	-	1	9.09
7	Kardeşim	1	-	1	9.09
8	Kırık kurşun kalem	1	-	1	9.09
9	Merhamet	1	-	1	9.09
10	Sevgi çiçeği	1	-	1	9.09
11	Tembel öğrenci	-	1	1	9.09

Bu kategori 8 olumlu ve 3 olumsuz metafordan oluşmaktadır. Her bir metafor bir kez tekrar edilmiştir. Bu kategorideki katılımcılar tarafından üretilen olumlu metaforlardan birisi güneş metaforudur. Katılımcı bu metaforu “etrafına ışık saçar” şeklinde gerekçelendirmiştir. Kategori içindeki olumsuz metaforlardan bir tanesi gölge metaforudur. Katılımcı gölge metaforunu “her zaman yanında bulunur, kurtulmak isterseniz kurtulamazsınız” şeklinde ifade etmektedir.

6 katılımcı ailesinde engelli bir birey olduğunu demografik özellikler formunda ifade etmiştir. Ailesinde engelli birey bulunan tüm katılımcıların metaforlarının geçerli olduğu, yapılan değerlendirmelerde görülmüştür. Üretilen bu metaforlardan 4’ü olumlu, 2’si ise olumsuz metaforlardır. Ailesinde engelli birey bulunan katılımcıların ürettiği metaforlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12 Ailesinde engelli birey bulunan katılımcılara ait metaforlar

Sn	Metafor	Olumlu	Olumsuz	Toplam	%
1	Çiçek	3	-	3	50
2	Bebek	-	1	1	16,66
3	Güneş	1	-	1	16,66
4	Yoğun bakım hastası	-	1	1	16,66

Ailesinde engelli bireyin olduğunu ifade eden öğretmen adaylarının metaforları incelendiğinde metaforların biri hariç tamamının kaynaştırma öğrencisini bakıma ve ilgiye muhtaç bir birey olarak görmüş olduğu ifade edilebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisine ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmanın verileri analiz edildiğinde; katılımcıların %68,91’inin kaynaştırma öğrencisi kavramına ilişkin olumlu algıları oldukları, %31,09’unun ise olumsuz algı geliştirmiş oldukları belirlenmiştir. Metaforların adlarından yola çıkarak yapılan kategoriler incelendiğinde katılımcıların kaynaştırma öğrencilerini en yüksek düzeyde “bitki” kategorisi ile eşleştirdiği saptanmıştır. Kavramsal kategoriler incelendiğinde ise katılımcılar kaynaştırma öğrencilerini en çok ilgiye ve bakıma muhtaç bir birey (%31,08) olarak görmektedir. Katılımcıların yaklaşık %23’ü kaynaştırma öğrencilerini umut vadeden bir birey olarak görmekte oldukları anlaşılmaktadır.

Yob’a (2003) göre metaforlar benzetildikleri kavramın tamamını açıklayamamakla birlikte kavramın sadece küçük bir kısmını, başka bir deyişle en göze çarpan yönünü ifade etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında okul öncesi öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencisine yönelik geliştirdikleri metaforlarda, kendileri açısından kaynaştırma öğrencisinin en göze batan yönünü ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğretmen adaylarının ürettiği metaforların birer birer kaynaştırma öğrencilerini temsil ettiğini ifade etmek doğru olmayabilir. Ancak tüm metaforların analizi ile oluşturulan

kategoriler, kaynaştırma öğrencilerinin okul öncesi öğretmen adaylarının zihnindeki özelliklerini ifade etmektedir. İlgi ve bakıma muhtaç olma, umut vadeden bir birey olma, farklılıkların oluşturduğu bir güzellik olma, saflığın ve temizliğin sembolü olma ve keşfedilmeyi bekleyen bir cevher olma kategorilerinin, okul öncesi öğretmen adayları tarafından kaynaştırma öğrencilerinin genel özelliklerini yansıttığı ifade edilebilir.

Alan yazında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu ifade eden birçok araştırmaya rastlanmaktadır (Batu, 1997; Diken, 1998). Fakat bu çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının büyük oranda kaynaştırma öğrencisine ilişkin olumlu tutumlar sergiledikleri ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın verileri alan yazını ile örtüşmemektedir. Bu durumun nedeninin toplumsal iletişim kanallarının artması ile engelli bireylerin eğitimi ile ilgili konuların sürekli gündemde tutularak, farkındalık düzeyinin artırılması olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, henüz özel eğitim ve kaynaştırma eğitime yönelik ders almamış oldukları göz önünde bulundurulduğunda olumlu görüş belirten öğretmen adaylarının yüksek düzeyde olması, ülkemiz eğitim sistemi için sevindirici bir durumdur. Bu bağlamda ilgili alan yazın incelendiğinde özel eğitim ve kaynaştırma derslerinin alınmasının, öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine ve engelli öğrencilere yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiğine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Orel ve diğ., 2004)

Bu araştırma metafor analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Farklı yöntemler kullanılarak gelecek araştırmalarla araştırma yinelenebilir. Ayrıca araştırma sadece okul öncesi öğretmen adayları ile sınırlı tutulmuştur, daha sonraki çalışmalar eğitim fakültesinde eğitim almakta olan tüm öğretmen adayları için yinelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aktekin, S. (2010). Hayat boyu öğrenme ve sürekli mesleki gelişim. İçinde: M.Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Eğitim Yöntemleri* (377-384), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Avcı, N. (1998). Entegrasyon ve entegre sınıf öğretmeni. *"Destek"*, 1 (1), 20-24.
- Aydın, İ. S., Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *"Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic"* Volume, 5 (3), 818-842
- Balcı, A. (2003). Eğitim örgütlerinde yeni bakış açıları. *Kuram-Araştırma İlişkisi II. "Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi"*, 33, 26-61.
- Batu, S. (1997). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları*, Eskişehir
- Batu, S. (2000) Kaynaştırma destek hizmetleri ve kaynaştırma etkinlikleri. *"Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi"*, 2 (4), 35-45
- Budak, F., Erdem, A., Erdem, Ş. (2016). Investigation Of The Perceptions Of Social Studies Teacher Candidates About The Basic Human Values Through Metaphors. *International Symposium On Social Studies Education*.
- Diken, H. İ. (1998). Sınıfında zihinsel engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarını karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Diken, İ.H. ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumların karşılaştırılması. *"Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi"*, 2(3) 35-29
- Hannu, S., Petra, E., Mirna, N., & Olli-Pekka, M. (2012). Understanding teachers' attitudes and self-efficacy in inclusive education: Implications for pre-service and in-service teacher education. *"European Journal of Special Needs Education"*, 27 (1), 51-68.
- Hargreaves, A. (1994) *Changing Teachers, Changing Times: Teachers' Work and Culture in the Postmodern Age*. New York: Teachers College Press.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri, *"Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi"*, 5 (2), 1-13
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel Eğitimde Kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, (16), 119-129

- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel eğitim kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No: 561, 17-26
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*. G.Y. Demir(Çev.). İstanbul: Paradigma.
- Lindsay, G. (2007). Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/mainstreaming. “*British Journal of Educational Psychology*,” 7 (1), 1-24.
- MEB, (1973). “Milli Eğitim Temel Kanunu” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> Erişim Tarihi: 11.11.2017
- MEB, (2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2012). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeli_2012.pdf erişim tarihi: 25.11.2015
- Orel, A., Zerel, Z., Töret, G. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelenmesi, “*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*” 5(1) 23-33
- Ömeroğlu, E., Yaflar, M. C. (2004). Okul Öncesi Eğitim. “*Görüş Dergisi*” Tüsiad Yayınları, Haziran 2004 (s. 74-80).
- Polat, S., Apak, Ö., Akdağ, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının akademisyen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. “*İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*”, 14 (2), 57-78.
- Saban, A., Kocbeker, B. N., & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. “*Educational Sciences: Theory & Practice (Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri)*”, 6 (2), 461-523.
- Sucuoğlu, B. ve Kargin, T. (2012). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*, Kök Yayıncılık. Ankara.
- Talas, S., Akdağ, M., Yumuşak, A. (2012). Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencisi Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. 22. Ulusal Özel Eğitim Kongresi.
- Talas, S., Yumuşak, A., Akdağ, M. (2013). Okul Müdürlerinin Kaynaştırma Öğrencisi Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi
- Temel, Z. F. (2000). Okulöncesi eğitimcilerinin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. “*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*”, 18, 148-155.
- Yob, I.M. (2003). Thinking constructively with metaphors. “*Studies in Philosophy and Education*” 22, 127–138.